

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

חג הסוכות תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 453

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

בל תהי מצות אמן קלה בעיניך

הישיבה בצל הספה מכנה בזהר הקדוש (אמור קג א) ישיבה בצל האמונה [צלא דמהימנותא], ולא בכדי. יציאת האדם ממשפנו הקבוע לדירת עראי מהנה הצהרה, פי אין הוא נשען על רכושו ונכסיו, אלא שם הוא את מבטחו אך ורק על השגחת הבורא.

לאור זאת מובן מאליה הקשר העמוק בין מצות ספה למצות ענית אמן - יסוד האמונה, דבר הבא לידי ביטוי בכף שספה היא בגימטריה אמן.

רבי יעקב יקב עטלינגר בעל ה'ערוף לנר', פותח את ספרו 'בפני יעקב' (על הלכות ספה ולולב) במילים הבאות: "ישמחו הישרים ויגילו האשורים, אף דלי נחלת ישראל, בחג הקדוש הזה הנקרא 'יום שמחתנו' ושמחתו מכפלת, ויזהרו מאד לקיים מצות ספה שמספר [גימטריה] שמה צ"א, כמספר שני שמות הקדושים שכוללם אמן, וקדשתה מכפלת והמקימה בהלכתה יכפלו שכרו מן השמים".

פיון שהעבדה ש'ספה' היא בגימטריה 'אמן' מובאת בספרים רבים, ננסה במאמר זה להעמיק בקשר ובשייכות שיש בין מצות ענית אמן למצות הישיבה בספה, ואף נסיק מה עלינו ללמד מקף על מצות ענית אמן.

בראש ובראשונה, כפי שהישיבה בספה 'בצלא דמהימנותא' מחזקת את האמונה בלבנו, כך ענית אמן נועדה להגביר ולחזק את האמונה בלבנו, וכפי שהאריה רבנו בתיי בפרושו לתורה (שמות יד לא), ומלבד זאת: הספה מרפאת מדפנות וסכף; ה'סכף' שהוא בגימטריה מאה, רומז למאה ברכות שאנו מקיבים לברך מדי יום, וה'ספה' שהיא בגימטריה 'אמן' רומזת לאמן. כפי שה'סכף' נשען על הספה, כך האמן מחזיקה ומעמידה את הברכה, ובלעדיה אין הברכה משלמת.

את נסח ה'רשות' החגיגי, שבאמצעותו אנו קוראים לחתן בראשית לעלות לתורה בשמחת תורה, אנו מסמנים במלים: "אמן יענו אחריה הכל מהרה". הרי לפנינו 'קריאה' לצבור בצאת חג הסוכות: הנה במשך החג הדרתם במצות הספה ובכך החדרתם בלבכם את האמונה בה, הקפידו אם כן להמשיך ולבסס את האמונה על ידי המצוה היום יומית שנועדה לכך - מצות ענית אמן.

על משקל לשון הפיוט הקורא: "בל תהי מצות ספה בעיניך קלה - פי כל מצות-דת נחוקותיה שקולה", אסים אף אני מאמר זה בקריאה: "בל תהי מצות ענית אמן בעיניך קלה!" נבנים ונזכר פי סודותיה של אמן עמקים עד אין חקר, ומתוך כך נקפיד לענות אמן על כל ברכה.

אם נהיה בבחינת 'צדיק שמר אמינים', בודאי יפתח ה' שערים לתפלתנו, וכבשפתנו בנסח ההושענות: "תענה אמונים שופכים לב כמים", יזכנו הקדוש ברוך הוא בחיים טובים ומאשרים. אמן ואמן.

בקריאת 'אמן יענו אחריה הכל מהרה',

ובברכת חג שמח,

278 213 מחולקת"ן.

להתפלל שיוזכה לקבל את הארות החג

שח רבי אברהם חיים ברים:

מטבע הדברים, בערב חג הסוכות האדם טרוד מאד במצוות החג. טרדה זו מונעת ממנו להכין את נפשו לקיים מצות החג כראוי, כשאיפתו. אולם עליו לדעת כי אף אם אין לו פנאי להכין עצמו, אין הוא נפטור מלהתפלל על כך; עליו להתפלל בלשון פשוטה ובמלים אישיות כבן המבקש מאביו, שיזכה לקבל את החג כראוי, ויהיה לבו מוכן וער לקבל את הארות החג.

לתפלה הנאמרת במלים פשוטות יש כח מיוחד. והיה רבי חיים מעיד על רבו, רבי יחזקאל אברמסקי, שהיה מבקש ומתפלל על כל בקשה ומשאלה במלותיו שלו, כבן המפרט לאביו. הנהגתו זו היתה כה מרגשת ומוחשית בקרב סובביו, עד כשהיו שומעים מפיו את המלים: 'אמרת' לו' או 'בקשתי ממנו', ברור היה להם שכונתו לקדוש ברוך הוא ('מרה חיים' מועדים סכות עמ' קנג).

ארבעת המינים - תפלה על הגשמים

בחג הסוכות העולם נדון על המים, ובו נקצבים גשמי השנה הבאה (רה טז א). ארבעת המינים שאותם אנו נוטלים בחג באים כראוי על בקשת המים, ובנטילתם הרינו כמתפללים לפני ה', שכפי שהם אינם יכולים לצמוח בלא מים, כך אין העולם יכל להתקיים ללא מים (תענית ב ב).

על מרן ה'בית יוסף' מספר (מגיד משרים אמו): פעם בחג הסוכות הקיף את ציינו של רבי אלעזר בן רבי שמעון בעודו אוחז ארבעת המינים בידיו, ולפתע התקדדו השמים בעבים וגשם החל לרדת. בראותו כך נקפו לבו, שהרי חכמים (ספה כח ב) המישילו את הגשמים היורדים בחג הסוכות 'לעבד שבא למזג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון [כד] על פניו'. אולם המגיד, שרגיל היה להתגלות אליו משמים, הניח דעתו כשגלה לו שהגשמים באו

כתוצאה מהקפתו את הציון הקדוש של רבי אלעזר כשארבעת המינים הבאים לראות על המים בידיו, ושאלו היה מקיף פעם נוספת היו יורדים גשמים כבימי חוני המעגל (ראו תענית כג א).

ארבעת המינים מסייעים לכוננת התפלה

שנינו בברייתא (ספה מא ב): "כף היה מנהג של אנשי ירושלים, אדם יוצא מביתו [בחג הסוכות] ולולבו בידו, הולך לבית הפנסת ולולבו בידו, קורא קריאת שמע ומתפלל ולולבו בידו". רבי שמעון דייטש, תלמיד ה'חתם סופר', מעיד על רבו שנהג כאנשי ירושלים והיה אוחז את ארבעת המינים בידו עד לגמר התפלה, והיה מעיד שחבוב מצוה גורם פגנת התפלה כל כך, שהיה מתפלל ביום טוב של סכות על ידי אחיזת לולב, בכונה שלמה יותר מיום הכפורים" (אמרי שפר' ברכות ז ב).

הספה קולטת את הראויים לה

בפיוט ליום שני של סכות אומרים: "ואנכי [הקדוש ברוך הוא] היודע ועד, כי עמי קימו מצוותיה... ויש להבין: הלא מצות ספה מתקיימת על ידינו בפרסום ובריש גיל, ומדוע זקוקים אנו שיעיד הקדוש ברוך הוא שנקיינוה?"

פרש השם משמואל: אף שלענינו נראה שכל ישראל מקימים את מצות ספה בשוה, האמת היא שהספה אינה קולטת את כלם בשוה. שכן כעין מאמר חכמים (סנהדרין קח ב) על 'תבת נח', שהתבה היתה דוחה בעלי חיים שנעברה בהם עברה מלהפנס אליה, כך גם קדשת הספה דוחה את מי שאינו ראוי להפנס לתוכה. ואולם, בשונה מתבת נח שבה היה נראה הדבר בחוש, בספה הוא אינו נגלה לעיני כל; הכל נכנסים לספה, אך ככל שהאדם ראוי יותר לספה, נקלט הוא בתוכה וחש קורת רוח רבה יותר בישיבתו בה. מי שלדאבון לב אינו חש כלל קורת רוח מישיבתו בספה, את הוא שקדשת הספה לא אפשרה לו להקלט בה (שם משמואל' סכות תרע"ג).

האחים שנפגשו בפרדס האתרוגים

ספה מהדרת, ברשותי מזון כשר למהדרין ובשפע, וגם ארבעת המינים הבאתי לכאן, הרגיע את בן שיחו.

איצ'ה מהר לשלח את המברק לאשתו, כשהוא מוסיף על הגסח שתכנן לשלח, כי אל לה לדאג ובחסדי שמים יזכה לחגג את החג בפאר ובהדר.

יצאו השנים מסניף הדאר הישר אל רכב מהדר שהמתין לג'קי בפתח, ואחר נסיעה קצרה הגיעו לבית מפאר ששכנו, למרבה הפליאה, סמוך ונראה לפרדס האתרוגים שבו עבד איצ'ה. מסתבר שג'קי רכש לאחרונה את פרדס האתרוגים, והוא למעשה היה המעסיק שתחתיו עבד איצ'ה.

את ליל החג הוא עשה בביתו של ידידו הקדוש. מאום לא חסר לו מלבד בני משפחתו שאליהם התגעגע. סעדת הלילה היתה רוויה בדברי תורה, שירים ופזמונים, ולאחר ברפת המזון הלכו השנים ליטון בספה. השכם בבקר קמו והתכוננו למצוה.

אמש, כששוחחו על כך, הציע בעל הבית ברחב לבו כי את ארבעת המינים יטלו בשתפות: האתרוג יהיה אתרוגו המהדר של איצ'ה, זה שבחר מני אלפי אתרוגים שעברו תחת ידיו, ואלו שלשת המינים האחרים יבואו משל בעל הבית.

עתה, בעודו מתבונן בבעל הבית המוציא את המינים מנרתיקים, נתקלו עיניו של איצ'ה בפרט מוזר, וגופו החל לרעד. בעל הבית הביט בעיניו קמות באורחו המחליף צבעים ורועד, ולא הבין מדוע.

לפתע החלו שפתיו של איצ'ה לשורר כמאליהן את דברי המשנה (סכה ג ח): "אמר רבי מאיר: מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זֶהב, ולמרבה ההפתעה מצא ג'קי את עצמו מצטרף לנגון.

הביטו השנים זה בזה בעינים דומעות, מעפלים אט אט את משמעות הדבר; איצ'ה נזכר באביו הקדוש שהיה אוגד את הלולב, ההדסים והערבות בחוט של זֶהב, תוך שהוא מזמזם לעצמו את הנגון האמור, וגם במחו של ג'קי עלה זכרון דומה...

עיניו של ג'קי נעצמו ונפקחו מיד לשמע קול חבטה; אתרוגו של איצ'ה נשמט מידי וצנח אל הארץ, כשאיצ'ה מתמוטט אחריו.

ג'קי גחן לעברו בבהלה, ולפתע גם הוא הבין... "איצ'לה! אחי! אני לא מאמין! זה לא יכול להיות!" זעק.

"כן, יענקל'ה, זה אני!", החרה פנגדו איצ'ה בקול רועד.

אגדת הזהב, חליה בשרשרת הדורות, שבה ואחדה בין לבבות הומי געגועים ותפלות. ההשגחה המפלאה השיבה אח לאחיו ובנים לאביהם. איצ'ה ויענקל שבו ונפגשו, ויותר לא נפרדו לצח.

עלון ממשנתה של תורה סכות תשע"ו

לא שמע איצ'ה דבר על גורל אחיו. בלבו היה בטחון בלתי מסבך שיענקל נותר בחיים, והוא לא חדל מלהתגעגע אליו. געגועיו מצאו פרקן בשעת התפלה; למרות השנים שחלפו איצ'ה לא התיאש. בכל תפלה היה מזכיר את אחיו ומבקש מה' שישבו ויאחד ביניהם.

היה זה באחת השנים בערב חג הסוכות. איצ'ה עמד בתור לקפת הכרטיסים בתחנת הרקבת באיטליה כשלבו הומה מהתרגשות לקראת שובו לביתו לאחר כמה חדשי העדרות. ידו האחת אחזה בזוידתו, ובשניה אחז בקפסה שבה שכן לבטח האתרוג המהדר שבחר לעצמו. את המעטפה העבה שבה פרי עמלו טמן אמש עמוק בכיס חליפתו.

בהגיע תורו בקש מהפקיד פרטיס נסיעה לשוויץ, תוך שהוא דוחק ידו בספונטניות לעמק כיס חליפתו כדי להוציא מהמעטפה כסף בעבור הנסיעה, אלא שלחדרתו נדהם לגלות שהמעטפה איננה. הוא נסה בכיס השני, אולם גם הוא היה ריק. הדם אזל מפניו. פרנסת ביתו לשנה הקרובה, שעליה יגע והזיע במשך כמה חדשים, נעלמה ואיננה. הפקיד המתין בקצור רוח, ומשראה שהאיש שמולו מתמהמה בקש ממנו באדיבות לפנות את מקומו ופנה אל הבא בתור.

ערב חג הסוכות. איצ'ה נותר לבדו חסר כל בעיר זרה ומגפרת, כשאין לו אף את מעט הכסף הנדרש כדי לשוב את ביתו. סביבו היו רק גויים אטומי מבט. הוא חשב על משפחתו שתאלץ לחגג את החג בלעדיו ועליו, שנותר לבדו ללא סכה וללא מזון כשר; "אבא יקר", פרצה הזעקה מפיו לאביו שבשמים, "איך אוכל להעביר חג קדוש כל כך לבדי בין גויים, איך אוכל ללא סכה, ללא אכל כשר, ללא ארבעה מינים, איזה חג יהיה לי?!"

לאחר שאיצ'ה פרק את צערו וחרדתו בתפלתו, הוא חש שמעט הוקל לו. סמוך ובטוח היה כי כפי שעד כה הקדוש ברוך הוא לא נטשו, אף עתה לא יעזבנו. בצעדים מאוששים צעד לסניף הדאר הקרוב כדי לשלח מברק לבני ביתו שלא ידאגו לו. הוא עמד בתור, ולפתע חש ביד הטופחת על שכמו.

איצ'ה הביט לאחור וגלה להפתעתו יהודי שחיוך גדול על פניו וכפה שחורה מעטרת את ראשו. כמצפה משני יהודים בודדים שנפגשו על אדמה זרה, הסיחו הם זה לזה את אשר על לבם. איצ'ה ספר לאיש שהזדהה בשם ג'קי על צרתו, וג'קי שתפו בעבדה שמסבה שאינה תלויה בו נתקעו במקום זה שאליו הגיע לצרף עסקיו ונאלץ לעשות כאן את החג, הרחק מגני ביתו שבאמריקה הרחוקה.

"בזכותך לא אהיה בודד", שמח ג'קי והזמין את איצ'ה לחגג עמו את החג. "כבר הקמתי בחצרי

היה זה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה. אל אדמת שוויץ הגיע ובא איצ'ה, בחור כבן עשרים מנצולי הפחנות, אוד מוצל מאש' שנותר לבד בעולם שלאחר המלחמה. לא היה לו לאיצ'ה בעולמו אלא שברירי זכרונות עבר מתקים ואמונה גדולה ויוקדת שאיתה החל להקים את חייו מחדש.

איצ'ה הקים בית בישראל ואף זכה ונולדו לו צאצאים ברוכים. את פרנסתו מצא בעבודה בפרדס אתרוגים גדול שנטע באיטליה. מלאכתו הצריכה אותו לשהות בכל שנה

הדם אזל מפניו. פרנסת ביתו לשנה הקרובה, שעליה יגע והזיע במשך כמה חדשים, נעלמה ואיננה. הפקיד המתין בקצור רוח, ומשראה שהאיש שמולו מתמהמה בקש ממנו באדיבות לפנות את מקומו ופנה אל הבא בתור.

פרדס אתרוגים

במשך כמה חדשים מחוץ לביתו ולעבד עבודה מפרקת, אולם איצ'ה שמח בה, כיון שהיא אפשרה לו לנצל את מרבית חדשי השנה לעמל התורה בצרף, בהשקט ובבטחה.

אף על פי שפרנסתו דחוקה היתה, לא התלונן איצ'ה מעולם. מבחינתו לא חסר לו דבר, ואם בכל זאת נצרף למשהו נוסף, מיד היה פונה לרבונו של עולם, מבקש ממנו כבו לאביו, ונענה.

לכאורה, חייו של איצ'ה התנהלו על מי מנוחות. ילדיו שנשאו את שמות קרוביו שנרצחו בשואה, היו לו לנחמה על עברו שנעלם ונכחד, אולם פצע אחד בנפשו סרב להגליד; לאיצ'ה היה אח תאום ושמו יענקל. בראשית ימי השואה נפרדו דרכיהם, ומאז

התפלה ביום 'הושענא רבה'

ביום הושענא רבה יחתמון

יום הושענא רבה נודע בישראל מדורי דורות כיום גדול ונשגב עד מאד. כך מביא המשנה משה' (תתקנו) בשם מדרש חכמים: "ולמה נקרא שמו הושענא רבה? אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם: אני יחיד ואתה יחיד, אתן לבניך יום המיוחד לכפר בו עוונותם, וזהו ה'הושענא רבה". עוד הובא שם בשם המדרש: "אמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: אם אין כפרה לבניך בראש השנה, יהיה ביום הפפורים, ואם לאו יהיה בהושענא רבה... וסוד החתימה שהיא בליל הושענא רבה ולא ביום הפפורים".

המנחת אלעזר פותב ('שער יששכר' מאמר יום ערבה אות ט) כי בהיותו בכרליו ראה כתב יד עתיק של מחזור לראש השנה, שבו מופיע נסח שלפיו אומרים בפיוט 'ונתנה תקוה': "בראש השנה ישפטון וביום פפור יכתבון וביום הושענא רבה יחתמון". נסח זה כבר הזכר בפרוש רבי מנחם רקנאטי לתורה (פרשת שלח).

יום מסירת הפתקים

בזהר הקדוש הזכר יום זה כיום סיום הדין ומסירת הפתקים, וזה לשונו (צו לא ב): "ביום שביעיאה דחג הוא סיומא דינא דעלמא [סיום דין העולם] ופתמון נפקין מבי מלפא [ופתקים יוצאים מבית המלך]".

רבי חיים ויטל מבאר את ענין מסירת הפתקים בהושענא רבה כך ('שער הפגות' ענין סכות דרוש ו): "עקר הדין שגדון העולם בהושענא רבה הוא להמסר הפתקים שנתתו בנעילת יום הפפורים על אותם שלא חזרו בתשובה כל הימים שבינתיים - שמו יום הפפורים עד הושענא רבה - ונקמרים ביד השלוחים לפעל הדין והמשפט למי שנתחייב. אבל אף על פי שנקמרו הפתקים בידם, לא נתן להם רשות לפעל המשפט והעניש הכתוב באותם הפתקים עד יום שמיני עצרת, כדי לתת עוד זמן אל החוטאים שישונו בתשובה ביום הושענא רבה, ואם ישונו יחזרו לקחת הפתקים מידם". את דבריו מסים רבי חיים ויטל במלים אלו: "צריך לזהר לכוון האדם דעתו במאד מאד בתפלת יום הושענא רבה ובכל מעשיו ביום ההוא, כיון שעדין יש לו תקנה אז, כי אחר כך אין לו תקנה".

יומם של הדומים לערבה

בפעם שכנו חכמים (מדרש תהלים ז ה) את יומו השביעי של חג הסוכות בשם 'הושענא רבה' באר השפת אמת' (סכות תרנ"ז): בגמרא (ספ"ה מב ב) מכנה יום זה כיום שביעי של ערבה, משום שבו נטלת הערבה לבדה. והנה, ידוע כי הערבה שאין בה טעם וריח רומזת

לאותם אנשים שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים (ויק"ר ל יב), ולפי שאין בידם זכות שתסייע לקבלת תפלתם, מתקבלת היא כמתנת חנם. מעתה, כיון שאמר חכמים (שמו"ר מה ו) שאוצר מתנת חנם הוא האוצר הגדול ביותר, לפיכך כנו את יום הערבה כ'הושענא רבה', כלומר: 'ישועה גדולה'.

על פי יסוד זה מבאר הארץ צבי' (מועדים עמ' קמ), שדברי הזהר שפסיוס הדין הוא ב'הושענא רבה' אינם סותרים למבאר בגמרא (ר"ה טז א) שגמר דינו של אדם הוא ביום הפפורים; ביום הפפורים נדון האדם לפי מעשיו. ואולם אף מי שאינו ראוי מצד מעשיו, שכן הוא בבחינת 'ערבה' - ריק ממוצוות וממעשים טובים, שב ונדון בהושענא רבה אם על כל פנים ראוי הוא לחנינה מאוצר מתנת חנם, ונמצא שסוף הדין הוא בהושענא רבה.

טעם נוסף לשם 'הושענא רבה' באר האדמו"ר רבי דוד משה מטשורטקוב [שנפטר בהושענא רבה תרס"ד]: כיון שיום זה הוא יום חתום הדין, וזקוקים אנו בו לרחמים מרבים כדי שייגזר דינו לטובה, מסתייעים מלאכי הרחמים ברבבות 'אמן' יהא שמה רבא... שענינו במהלך השנה, שהרי אמרו חכמים (שבת קיט ב): "כל העונה אמן יהא שמה רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גזר דינו". לכן פנוהו בשם 'הושענא רבה', כלומר יום שבו אנו נושעים בזכות 'אמן' יהא שמה רבא... ('ארחות אהרן' הושענא רבה).

גלוי של הדורות המאחרים

אחר שלמדנו על חשיבותו הנשגבה של יום זה כיום חתום הדין, התמיהה עולה כמאליה: מדוע ידעה כה חשובה וגורלית לא הזכרה בשני התלמודים?

באר רבי יעקב קמינצקי: אלו היה הדבר נודע ומפורסם בקרב כל בני הדורות הראשונים, היתה שמחת חג הסוכות מתבטלת מהם, מתוך שהיו שרויים באימת הדין. לכן, בזמנם לא נתגלתה מעלת היום אלא ליחיד סגולה - 'חסידיים ואנשי מעשה, שיש בכחם לשמוח בשמחת החג מבלי להבטל מאימת הדין'. ואולם אחר שראו חכמים שמפאת ירידת הדורות פחתה אימת הדין, והגלוי לא ישבית את שמחת החג, גלו את הדבר לכל (אמת ליעקב אמר).

עוד באר הגרש"ז אויערבך: בדורות הקודמים, די היה בקריאת דברי המשנה (ר"ה טז א): "ובחג גדונים על המים", כדי לעורר את האדם להתפלל ולבקש פראוי על המים, ומתוך כך הועילה התפלה אף לגמור הדין הכללי שיש ביום זה. ואולם ככל שירדו הדורות, כבר לא היה די בידיעה זו לעורר את האדם לתפלה פראוי, ולכך סבבו מן השמים שיתגלה שביום זה נגמר דינו של האדם ('הליכות שלמה' תשרי - אדר עמ' תל).

אברך יקר!
בעת שאתה מהדר במצות ישיבה בסכה - בצל האמונה - ראוי שתהדר ביתר שאת במצות עניית אמן, שנועדה לחזק את משכן האמונה בלב האדם, וזכות זו תעמד לנו לזכות ולראות בקרוב בהתגשמות הכתוב (תהלים עז ג): "ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון".

המקפידים על כללי מיזם 'דרך אמונה' במהלך חדש תשרי, זכאים להשתתף בהגרלה על 10 מלגות בסך \$ 500 כל אחת.

מוקד 'דרך אמונה'
03-91-7-91-91

שלוחה 1 - טמיעת כללי המיזם
שלוחה 2 - הרשמה להשתתפות בהגרלה, בין השעות 20:00-22:00
שלוחה 3 - טמיעת שמות הזוכים

"זימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן"

גדולי הדורות עסקו רבות בבאור הקשר בין מצות הישיבה בסכה המכנה בזהר הקדוש (אמר קג ב) בצל האמונה למצות עניית אמן, ואף צינו כי סכה בגימטריה אמן.

מכתב מקורא נאמן

לכבוד הרב מרמורשטיין
נשיא בני אמונים,

לעניות דעתי מן הראוי לכנות את הפעילות הנפלאה שלכם ו'ועמך כלם צדיקים', שהרי בזכותכם זוכים רבים כל כך להקפיד על עניית אמן ולהיות 'צדיק שמר אמונים'.

לפני תקופה נתחלתי בשבת בבית הכנסת בעלון שלכם והתפעלתי מאד מהחמור בעקבות כך החלטתי לגשת לכמה מהמתפללים במנון שלי ולהציע להם לומר 'ברכות השחר' באזני בני הקטן, שראו זאת שאל אותי: "אבא אתה לא מתבייש?" עניתי לו: "בדאי שאני מתבייש! אני מתבייש שלא עשיתי את זה עד היום...!"

בנשמת כל חי' אנו אומרים: 'כי כל פה לה יודה, וכל לשון לה תשבע, וכל עין לה תצפה, וכל ברה לה תכרע, וכל קומה לפניך תשתחוה, וכל הלבבות יראוה, וכל קרב וכליות יזמרו לשמך'. ולכאורה התקשיתי: מדוע כופלים לומר "כל פה... כל לשון...", הלא הדבור נוצר מהפה והלשון יחד, ואם כן צריך לומר "וכל פה ולשון?" ובכלל, מה הפרוש "וכל לשון לה תשבע" - על איזו שבועה מדובר?

חשבתי שאפשר לומר כך: הגמרא במסכת שבועות (דף לו ע"א) אומרת: "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: אמן - בו שבועה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים". הרי שאמן היא לשון שבועה, ולכן אנו אומרים כי כנגד "כל פה לה יודה" - בברכה, צריך "כל לשון לה תשבע" - בעניית אמן.

בברכה ובהוקרה,
מ.ג.
מודיעין עלית.

נתן שלח מכתבים לפקס
שמספרו 08-9746102
ik לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

מצות ספה קלה באמן

חכמים (ע"ז ג א) מכנים את מצות ספה כמצוה קלה משום שאין בה חסרון פיס. ויש להבין: הלא אף שנתנו למימה ללא עלות כספית, הקמטה כרוכה בטרוחה רבה, ומדוע אם כן פנויה 'מצוה קלה'?

פרש רבי צבי הירש הורוויץ, רבה של פרונקפורט:

הגמרא (נזיר סו ב) אומרת ש'גדול העונה אמן יותר מן המברך' וממשילה את אמירת הברכה לחילים פשוטים היוצאים להלחם באויב בתחלת הפולחמה, ואת עניית אמן לחילים גבורים הבאים אחריהם ומנצחים את האויב. המהרש"א (ח"א שם) מבאר שאין זה משל בעלמא, אלא הגמרא באה להמחיש באמצעותו את המתרחש באמירת ברכה ובעניית אמן: מזונותיו של האדם באים לו בקשי רב, וכפי שאמרו חכמים (פסחים ק"ח א): "קשים מזונותיו של אדם פקריעת ים סוף". באמירת הברכה בורא האדם מלאכי רחמים הנלחמים בעבורו כנגד המקטרגים, ואולם בעניית האמן נבראים מלאכים גבורים "לנצח הפולחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משחית". הספה לכך שנוצחון המקטרגים געשה דוקא באמצעות האמן, היא לפי שהגמרא של אמן היא צ"א, בגימטריה של שמות הוי"ה ואדנות יחד (ראה 'בעל הטורים' דברים כז ו). שם הוי"ה מרמז על מדת הרחמים, הממתקת את מדת הדין שמעוררים המקטרגים, ולכך גדול כחה של עניית אמן מכח הברכה שבה מזכיר שם אדנות בלבד.

לפי זה נוכל להבין מפני מה מכנה הספה 'מצוה קלה', שכן אף ספה היא בגימטריה צ"א, ולפיכך בשונה מיתר המצוות שהמקטרגים מפריעים לקמן, שמה של מצות ספה מבטל את המקטרגים. לפיכך המכון פנויה זו בעת

למקטרגים אין דריסת רגל

מן הפסוק (ויקרא כג לד): "חג הסוכות שבעת ימים לה", דרשו חכמים: "כשם שחל שם שמים על [קרבן] החגיגה, כך חל שם שמים על הספה". ומפרש הש"ס משמואל' שהעבדה ש"שם שמים חל על הספה" מרמזת בשם ספה, שהוא בגימטריה צ"א בגימטריה של שני שמות הקדש, והיא מסוכבת מן השמות הקדושים". על כך שזכינו במצוה גדולה כזו מודים אנו בכל יום בשחרית באמרנו: "מקרבתנו מלכנו לשמך הגדול". ולפיכך אמרו בזהר (אמר ק ב): "כיון דיתבו בסכות הא אשתזיבו מן מקטרגא [כיון שיושבם בסכות הרי נצולים מן המקטרג], שכינן שהספה מסוכבת בשמות הקדושים, אין למקטרגים דריסת רגל בה.

ומוסיף הש"ס משמואל' את ששמע מאביו בעל האבני גזר, שהישן בספה אינו אומר בקריאת שמע שעל המטה אלא פורשת שמע' ומדלג על הפסוקים שנאמרים כסגולה להצלה מהמזיקים, כמו בליל פסח שהוא 'ליל שמורים' (ראה שו"ע או"ח תפא ב) (ש"ס משמואל' סכות תרע"ג; תרע"ד).

ראשי תבות - אלול

בתפלת גשם מבקש שליח הצבור: "לברכה ולא לקללה" והצבור עונה אמן אחריו. המגיד מטריסק אמר כי: "לברכה ולא לקללה, אמן", הוא ראשי תבות 'אלול'. וכך גם: "לשבע ולא לרזון, אמן", ו'לחיים ולא למות, אמן' (מגן אברהם' וזאת הברכה).

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

מתחם קבר הפלא יועץ
בסיליסטרה שבבולגריה

הפלא יועץ
כ' בתשרי תקפ"ח

רבי אליעזר פאפו נולד לאביו רבי יצחק בסריבו שבבוסניה בשנת תקמ"ז. כבר בצעירותו נודע בשקדנותו העצומה ובהנהגתו בפרישות ובטהרה מפולגת.

בשנת תקע"א בהיותו בן כ"ה שנים החל לכתב את חבורו הראשון 'חדש האביב', שבו העלה את חדושי על כמה ממסכתות הש"ס. בשנת תקע"ד הכתר בעיר סיליסטרה שבבולגריה, תפקיד שבו כהן כארבע עשרה שנים עד לפטירתו.

רבנו נודע בעקר בספר המוסר המפלא שחבר: 'פלא יועץ', אולם מלבדו חבר ספרים נוספים, כמו: 'דון ידיו' ו'אלף המגן' על התורה, 'חסד לאלפים' - פסקי דינים על חלק ארץ חיים מה'שלתן ערוך' ועוד. בכ' בתשרי תקפ"ח, בעצמו של חל המועד סכות, הסתלק רבנו מן העולם והוא בן מ"ב שנים בלבד ונטמן בבית הקברות היהודי שבסיליסטרה. טרם הסתלקותו אמר כי מן השמים גלו לו כי סכנת מגפה מרחפת על עירו והוא בחר להקריב את עצמו כדי לכפר על חטאיו ועיר.

יגדל החיוב
בברכות השחר

בספרו 'חסד לאלפים' (מו א) כותב הפלא יועץ: את כל הברכות צריך האדם לומר מלה במלה ובכונה יתרה, אמן' 'יגדל החיוב' להקפיד על כך בעת אמירת 'ברכות השחר'. זאת משום שהן הנאמרות ראשונות בתחלת היום, ומי שיאמרן כראוי, מתוך 'שמחה גוררת מצוה' (אבות ד ב), ממילא אף את הברכות הנאמרות בהמשך היום יאמר כראוי. ולעמית זאת מי שחלילה יתרושל באמירתו, עשוי להתקיים בו מאמר חכמים (שם): "ועברה גוררת עברה", אף ביחס ליתר ברכות היום...

לרוץ כדי לענות אמן

עוד מעורר רבנו בספרו 'חסד לאלפים' (נו א) על ענין עניית אמן, ואלו דבריו:

"ראוי לכל אדם להשתדל לרוץ ולהמתין על עניית אמונים, ומי יתן והיה שישתדלו על עניית אמונים כמו על רוח איזה פרוטות. על כגון זה נאמר (משלי ב ד-ה): 'אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה; אז תבין יראת ה'...'".

המברך בקול
מזכה את הרבים

על אמירת ברכות בקול כותב רבנו: המברך בברכותיו בקול כדי לזכות את השומעים בעניית אמן הרי הוא בכלל מזכ"י הרבים, שעליהם אמרו חכמים (אבות ה יח): "כל המזכה את הרבים - אין חטא בא על ידו". ולפי גדל המצוה יגדל שכר המזכה, והלאו ידוע שאמרו חכמים (ברכות ג ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך" ('פלא יועץ' ערך מזכה).